

23. 1. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kolizní normy při způsobení újmy na zdraví

Cílem tohoto článku je stručný nástin problematiky určování práva rozhodného při způsobení újmy na zdraví, a to jak v souvislosti s poskytováním zdravotní péče, tak při mimosmluvním jednání. Mezinárodní prvek u tohoto druhu odpovědnosti se bude v praxi objevovat stále častěji spolu se vzrůstající mobilitou osob. Ve zdravotnickém právu k tomuto trendu přispěje i implementace Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/24/EU ze dne 9. března 2011 o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči. Dle této směrnice bude mít pacient, který vycestuje do některého státu EU za plánovanou zdravotní péčí, nárok na zpětné proplacení nákladů za poskytnutou péči. U mimosmluvních závazků pak půjde nejčastěji o újmu na zdraví způsobenou třetí osobou na dovolené.

Smluvní závazky - zdravotnické právo

Přijetím zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, (dále jen „NOZ“) došlo k jednoznačnému zařazení vztahů mezi poskytovateli zdravotních služeb a pacienty do oblasti soukromého práva, byť se silnou veřejnoprávní regulací zákonem č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. [373/2011](#) Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Vztahy mezi poskytovatelem zdravotních služeb a pacientem budou zásadně vztahy smluvní, z větší části uzavírané konkludentně. NOZ tyto vztahy upravuje zvláštním smluvním typem, smlouvou o péči o zdraví (ustan. § 2636 an. NOZ), které klade důraz na odpovědnost za proces léčení a ne za konečný výsledek. Vytvořením zvláštní smluvní úpravy byly ukončeny dřívější, někdy poněkud kontroverzní, snahy o podřazení vztahu mezi lékařem a pacientem např. pod smlouvu o dílo (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1050/2012: „Právní vztah ze smlouvy o provedení plastické operace se posuzuje analogicky podle právní úpravy smlouvy o opravě a úpravě věci.“).

Právo rozhodné pro závazkové vztahy budeme, dnes již v drtivé většině případů, určovat podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (dále jen „nařízení Řím I“). Dle článku 12 odst. 1 písm. c) nařízení Řím I se budou právem rozhodným pro smlouvu řídit **také důsledky úplného nebo částečného porušení těchto závazků včetně stanovení škody, jsou-li stanoveny právem**, a to v rámci pravomocí přiznaných soudu příslušným procesním právem. V případě způsobení škody poskytovatelem zdravotních služeb bude tedy právem rozhodným pro určení nároků ze vzniklé škody stejné právo, kterým se řídí smlouva uzavřená s pacientem (poškozeným).

Z povahy vztahu mezi poskytovatelem zdravotní péče a pacientem je zřejmé, že půjde o

spotřebitelský vztah upravený čl. 6 nařízení Řím I. Pro další postup při zjišťování práva rozhodného budeme vycházet z následujícího příkladu: osoba (pacient) vycestovala do zahraničí, kde se podrobila (plánovaně, či neplánovaně) lékařskému zákroku a poskytovatel zdravotní péče poskytl své služby této osobě (pacientovi) pouze ve svém domovském státu. Nesprávně provedeným zákrokem vznikla pacientovi újma na zdraví. V tomto případě aplikací čl. 6 odst. 4 a odst. 3 nařízení Řím I dojdeme k závěru, že právo rozhodné u shora uvedené situace určíme za pomoci článku 3 nařízení Řím I (volba práva) a článku 4 odst. 1 písm. b) nařízení Řím I (právo země, v níž má poskytovatel služeb obvyklé bydliště).

Považujeme za velmi nepravděpodobné, že by poskytovatelé zdravotní péče byli ochotni přistoupit na jakoukoliv volbu práva a vydávali se na pro ně neznámé a nepředvídatelné území práva cizího státu. Aplikace článku 3 nařízení Řím I bude tedy spíše výjimečná. **Nejčastěji tak bude právem rozhodným při vzniku újmy na zdraví v souvislosti se vztahem mezi poskytovatelem zdravotní péče a pacientem právo státu bydliště (resp. sídla) poskytovatelů zdravotních služeb.**

Mimosmluvní závazky

Druhou množinou situací, kdy vzniká osobě újma na zdraví, jsou mimosmluvní závazky, tedy nehody a úmyslná ublížení na zdraví, ke kterým došlo bez jakékoliv souvislosti se smluvními vztahy.[1] Ke správnému podřazení právní skutečnosti pod příslušnou kolizní normu je nejprve nutné objasnit povahu nároku na odčinění způsobené újmy na zdraví.

Ochrana zdraví fyzické osoby, tedy právo na tělesnou integritu, je základním druhem osobnostních práv. V českém právním prostředí tato ochrana vyplývá z článku 6 Listiny základních práva a svobod (dále jen „Listina“) (právo na život), článku 7 Listiny (právo na nedotknutelnost osoby) a článku 10 Listiny (právo na lidskou důstojnost, soukromý a rodinný život).

Poněkud matoucím dojmem mohla působit česká právní úprava do přijetí NOZ. Podle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“) bylo možné při vzniku újmy (dle dřívější terminologie „škody“) na zdraví žalovat jednak na odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění dle ustan. § 444 odst. ObčZ a současně na ochranu osobnosti ve smyslu ustan. § 13 odst. 2 ObčZ. NOZ zdá se odstranit stávající dvoukolejnost nároků uplatnitelných při újmě na zdraví. Nároky na náhradu z titulu ochrany osobnosti a z titulu náhrady škody (jako osobního majetkového práva) by již neměly být posuzovány jako relativně samostatné nároky v rámci celkového nároku na náhradu újmy na zdraví, jak to plynulo z dosavadní judikatury, ale jako jednotlivé složky náhrady nemajetkové újmy na zdraví.[2] Jednoznačně tedy půjde pouze o právo na ochranu osobnosti.

V oblasti mimosmluvních závazků je právo rozhodné určováno primárně dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (dále jen „nařízení Řím II“). Článek 1 odst. 2 písm. g) nařízení Řím II však z působnosti nařízení **vyjímá ty mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z narušení soukromí a osobnostních práv, včetně pomlvy.** Původní návrh znění nařízení Řím II obsahoval kolizní normy i pro tento druh mimosmluvních závazků, avšak s ohledem na obavy o svobodu médií a svobodu projevu, byl příslušný článek vypuštěn. [3]

Rozhodné právo bude tudíž nutné určit podle zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“), konkrétně se jedná o ustan. § 101:

„Mimosmluvní závazkové poměry vznikající z narušení soukromí a osobnostních práv včetně pomlvy se řídí právem státu, ve kterém k narušení došlo. Postižená osoba může však zvolit použití práva

státu, ve kterém

- a) má postižená osoba obvyklý pobyt nebo sídlo,*
- b) má původce narušení obvyklý pobyt nebo sídlo, nebo*
- c) se dostavil výsledek narušujícího jednání, pokud to původce narušení mohl předvídat.“*

Z citovaného ustanovení vidíme, že to bude poškozený, kdo bude mít vliv na právo rozhodné. Na rozdíl od případů náhrady újmy souvisejících se smluvními závazky, je mimosmluvní oblast více variabilní. Poškozený může určit jako právo rozhodné takové právo, podle kterého bude moci dosáhnout vyšší a širší kompenzace.

První možností je právo státu, ve kterém došlo k narušení osobnostních práva. Pojem „*narušení práv*“ nutné vykládat tak, že rozhodné je místo, kde došlo k právní skutečnosti, která zakládá narušení osobnostních práv, nikoliv tedy místo, kde se projevil následek takové skutečnosti.[4] Toto kolizního pravidlo v sobě skrývá potenciální riziko, že dojde k určení práva státu, který nijak nesouvisí ani s osobou poškozeného, ani s osobou původce narušení, „pouze“ se v něm stala událost vedoucí k újmě na zdraví.

Druhé možné právo rozhodné je právo obvyklého pobytu postižené osoby. Za místo „*obvyklého pobytu*“ je považováno místo, které dotyčná osoba určila v úmyslu udělit mu stálý charakter, je stálým nebo obvyklým centrem jejích zájmů. V tomto kontextu by měla být brána v úvahu zejména rodinná situace osoby, důvody, které ji vedly k přestěhování, délka a kontinuita jejího pobytu, skutečnost, že má v místě stabilní zaměstnání a její úmysl, jak se jeví ze všech okolností.[5] Obdobně bude určeno třetí potenciální právo rozhodné, tedy právo státu, v němž má původce narušení obvyklý pobyt nebo sídlo.

Čtvrtou možností je právo státu, v němž se dostavil výsledek narušujícího jednání, pokud to původce narušení mohl předvídat. Za výsledek narušujícího jednání zde dle našeho názoru nebude považována samotná újma na zdraví, ale omezení běžného života poškozeného v důsledku způsobené újmy. Rozhodné tedy bude opět místo, kde má poškozený obvyklý pobyt, případně také místo, kde poškozený vykonává svoji ekonomickou činnost (pokud je v jiném státě) a byl v jejím výkonu omezen.

Správná volba rozhodného práva v první řadě ovlivní rozsah možných nároků poškozeného, některé právní řády mohou např. přiznávat poškozeným tzv. „*punitive damages*“, ale může zásadním způsobem ovlivnit i výši přiznaného odškodnění. Bude zajímavé sledovat rozhodovací praxi soudů při stanovování výše náhrad, ať již bolestného, či za ztížení společenského uplatnění. Soud může být na jedné straně vázán právem cizího státu a podle jeho norem by měl také přiznat výši náhrad, na druhou stranu mohou mít soudy nutkání upravovat výši přiznané částky podle své vlastní rozhodovací praxe a současně, a to především, bude soud zkoumat vliv újmy na zdraví na život poškozeného ve státě jeho obvyklého bydliště a pracoviště ze socioekonomického hlediska.

Závěr

Téma kolizních norem při způsobení újmy na zdraví jistě není vyčerpáno tímto příspěvkem, nicméně věříme, že poslouží k základní orientaci v nepříliš známé oblasti práva. Podrobnější rozbor by si jistě zasloužil institut výhrady veřejného pořádku a nutně použitelných norem, rovněž úvaha o volbě práva by byla zajímavá. Rádi bychom se těmito otázkám věnovali v některém z příštích příspěvků.

Mgr. Tomáš Pokorný,
advokát

JUDr. Petr Toman,
partner

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

-
- [1] Viz judikatura SD EU, rozsudky 189/87 Kalfelis a C-51/97 Réunion européenne
[2] Doležal, T., Lavický, P.: Pojetí náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví podle nového občanského zákoníku a s tím spojené procesní aspekty, [Právní rozhledy 10/2014, s. 358]
[3] Valdhans, J.: Komentář ASPI k ustan. § 101 zák. č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém
[4] Valdhans, J.: Komentář ASPI k ustan. § 101 zák. č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém
[5] Viz rozhodnutí SD EU: věc 76/76 Di Paolo (1977) ESD 315, odst. 17-20 a věc C-102/91 Knoch (1992) ESD I-4331, odst. 21 a 23

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)